

Nr 217.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, m. m.; given Stockholms slott den 9 mars 1934.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, m. m.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. Schlyter.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, m. m.

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag skall i nedan intagna del erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

Svenskt handelsbolag — — — tillstånd därtill.

Samma lag vare i fråga om svenskt aktiebolag vars aktiebrev skola vara ställda till viss man, om icke i bolagsordningen intagits förbehåll som nedan sägs. Genom sådant förbehåll skall, där det ej innefattar strängare föreskrifter, bestämmas att allenast viss del, vid varje tid mindre än en femtedel, av bolagets aktier eller, om aktier med olika röstvärde finnas, allenast så många aktier, att de vid varje tid motsvara viss del, mindre än en femtedel, av hela aktiekapitalet och tillika röstetalet för dem utgör viss del, vid varje tid mindre än en femtedel, av röstetalet för bolagets samtliga aktier, må genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse, av svenskt handelsbolag vari finnes utländsk bolagsman, av svensk ekonomisk förening, av svenskt aktiebolag vars aktiebrev må ställas till innehavaren, eller av annat svenskt aktiebolag i vars bolagsordning ej intagits förbehåll som nu är sagt; dock att utan hinder av förbehållet aktier må förvärfvas av svenskt bolag eller svensk förening som avses i 18 §.

Ändring av — — — Konungens medgivande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1934, och skola med lagens ikraftträdande bestämmelserna i 12, 13 och 14 §§ ej längre äga tillämpning i avseende å svenskt aktiebolag vars aktiebrev skola vara ställda till viss man och vari aktier med olika röstvärde finnas. I fråga om sådant aktiebolag skall i stället vad nedan stadgas lända till efterrättelse.

1 mom. Där aktiebolaget den 1 juli 1934 här i riket äger fast egendom eller vattenfall eller del därav som avses i 12 § eller, på grund av rättighet som förvärvats före den 1 juli 1934, innehar inmutad mineralfyndighet, stenkols-

fyndighet eller gruvlägenhet, eller ock äger aktier i svenskt aktiebolag som äger eller innehar sådan egendom varom nu är sagt, må aktier i bolaget, som den 1 juli 1934 ägas eller äro tecknade av svenska medborgare, bolag, föreningar, andra samfälligheter eller stiftelser eller vilka utgivas i anledning av aktiekapitalets ökning, icke genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse, ej heller av svenskt bolag eller svensk förening som enligt 2 § nya lydelsen allenast med Konungens tillstånd äger förvärva fast egendom eller gruva; dock skall vad sålunda stadgats ej medföra inskränkning i den aktieägare tillkommande rätt till teckning eller erhållande av det antal nya aktier i bolaget, som svarar mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet, eller inskränkning i den rätt att teckna eller erhålla nya aktier, som den 1 juli 1934 enligt bolagsordningen må tillkomma aktieägare.

2 mom. I fråga om den i 1 mom. föreskrivna inskränkningen i rätten till förvärfv av aktier äge vad i 12 § andra stycket är stadgat motsvarande tillämpning, och skola bestämmelserna i 15 och 16 §§ jämväl gälla i avseende å styrelseledamot, som bryter mot honom enligt vad nu är stadgat åvilande förpliktelser.

Beträffande den i 1 mom. föreskrivna inskränkningen skall vad i 18 § andra stycket är stadgat, så ock bestämmelsen i tredje stycket av övergångsbestämmelserna till lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag äga motsvarande tillämpning.

3 mom. Är aktiebolag som i 1 mom. avses ej vidare innehavare av egendom varom där sägs, må på ansökning av bolaget Konungen förordna, att bestämmelserna i 1 mom. och 2 mom. första stycket icke skola äga tillämpning i fråga om bolaget. I avseende å visst aktiebolag må Konungen ock i annat fall medgiva undantag från den i 1 mom. stadgade inskränkningen i förfoganderätten över vissa aktier.

4 mom. Har genom ändring av bolagsordningen för aktiebolag, varom i 1 mom. sägs, stadgats förbehåll som i 2 § nya lydelsen avses, må aktie, beträffande vilken förbehållet ej gäller, förvärfvas utan hinder av vad ovan är föreskrivet.

5 mom. Äro den 1 juli 1934 svenska medborgare, svenskt handelsbolag, vari icke finnes utländsk bolagsman, eller svenskt aktiebolag, i vars bolagsordning intagits förbehåll av innehåll varom i 2 § nya lydelsen sägs, ägare av så många aktier i bolag, som i 1 mom. avses, att de motsvara mer än fyra femtedelar av hela aktiekapitalet och tillika röstetalet för dem utgör mer än fyra femtedelar av röstetalet för bolagets samtliga aktier, då må, sedan brev å nämnda antal aktier försetts med påskrift enligt 2 mom. första stycket och anteckning därom gjorts i aktieboken, bolaget, utan hinder därav att bolagsordningen icke innehåller förbehåll varom i 2 § nya lydelsen förmäles, åtnjuta den med sådant förbehåll förenade rätt att förvärva fast egendom, inmuta mineralfyndighet, förvärva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka gruvdrift.

6 mom. I fråga om aktiebolag som i 1 mom. avses skall, beträffande inmutad mineralfyndighet eller gruvlägenhet vilken på grund av rättighet som förvärvats före den 1 juli 1934 innehaves eller bearbetas av bolaget, fortfarande gälla vad i äldre lag är stadgat om rätt att bearbeta inmutad mineralfyndighet och idka gruvdrift samt om verkan av försöks- eller gruvarbete.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1934.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, anmäler fråga om *ändrade bestämmelser angående rätten att förvärva fast egendom, gruva eller aktier i vissa bolag.*

Föredraganden anför:

»Lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag stadgar förbud för utländska medborgare, samfälligheter och stiftelser att utan Kungl. Maj:ts tillstånd här i riket förvärva fast egendom eller gruva eller idka gruvdrift. Lagens syfte att skydda de svenska naturtillgångarna mot obehörig exploatering från utlänningars sida har krävt en utvidgning av förbudet jämväl till vissa svenska samfälligheter, i vilka ett utländskt inflytande kan tänkas förekomma. Utan Kungl. Maj:ts tillstånd kan sålunda — med vissa i lagen närmare angivna undantag, avseende bank- och försäkringsbolag m. fl. samfälligheter — svenskt handelsbolag vari finnes utländsk bolagsman, svenskt aktiebolag vars aktiebrev må ställas till innehavaren, eller svensk ekonomisk förening icke här i riket förvärva fast egendom, inmuta mineralfyndighet, förvärva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka gruvdrift.

Samma bestämmelser gälla i fråga om svenskt aktiebolag vars aktiebrev skola vara ställda till viss man. I fråga om dessa senare bolag göres emellertid inskränkningen i rätten till egendomsförvärv och gruvdrift beroende av huruvida bolaget i sin bolagsordning intagit förbehåll av visst slag. Rörande detta förbehåll innehåller lagen, att genom detsamma skall, där det ej innefattar strängare föreskrifter, bestämmas att allenast viss del, vid varje tid mindre än en femtedel, av bolagets aktier eller, om aktier med olika röstvärde finnas, allenast så många aktier att röstetalet för dem utgör viss del, vid varje tid mindre än en femtedel, av röstetalet för bolagets samtliga aktier, må genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse eller av vissa svenska samfälligheter, nämligen sådana

som enligt vad förut sagts icke utan tillstånd få förvärva fast egendom eller gruva eller idka gruvdrift. Har dylikt förbehåll intagits i bolagsordningen, äger bolaget således fritt förvärva fastighet och gruvegendom samt idka gruvdrift. De nu anförda bestämmelserna äro upptagna i lagens 2 §.

I 12 § stadgas vissa inskränkningar i rätten att överlåta aktier i svenskt aktiebolag vars aktiebrev skola vara ställda till viss man. De bolag som här avses äro sådana som redan före lagens ikraftträdande (den 31 maj 1916) förvärvat antingen fastighet med en areal av mer än 1,000 hektar eller vattenfall av viss kapacitet eller ock gruva. Bestämmelsen innehåller i huvudsak att sådant bolags aktier, vilka då lagen trädde i kraft ägdes av svenska medborgare, samfälligheter eller stiftelser, icke få överlåtas å utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse och ej heller å svenskt bolag eller svensk förening som enligt 2 § allenast med Konungens tillstånd äger förvärva fastighet eller gruva. Därjämte föreskrives att aktier som äro underkastade dylik inskränkning skola förses med påskrift därom. Undantag från förbudet mot överlåtelse av aktierna kan beviljas av Konungen, om bolaget icke vidare är innehavare av egendom av det slag eller den omfattning som nyss nämnts. Men även oberoende härav äger Konungen att — beträffande samtliga av inskränkningen berörda aktier eller för viss aktiepost — medgiva ett bolag befrielse från inskränkningen. Införes i bolagsordningen sådant förbehåll som avses i 2 §, må därefter, jämlikt stadgande i 13 §, aktie beträffande vilken förbehållet ej gäller förvärfvas utan hinder av vad 12 § innehåller.

Jämlikt 14 § kan sådant aktiebolag som avses i 12 § under vissa omständigheter vara berättigat att utan Konungens tillstånd förvärva fastighet eller gruvegendom eller idka gruvdrift, oaktat bolagsordningen icke innehåller sådant förbehåll som nyss nämnts. Förutsättningarna härför äro dels att vid lagens ikraftträdande svenska medborgare voro ägare antingen av mer än fyra femtedelar av aktierna i bolaget eller, om bolaget har aktier med olika röstvärde, av minst så många aktier att röstetalet för dem utgör mer än fyra femtedelar av röstetalet för bolagets samtliga aktier, dels ock att brev å nämnda antal aktier försetts med påskrift enligt 12 § därom att de icke få överlåtas å utländska medborgare eller med dem jämställda rättssubjekt.

Rörande tillkomsten av 1916 års lag må här anmärkas följande.

Den 2 juli 1915 remitterades till lagrådet ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om kontroll å vissa förvärv av rätt till fast egendom eller gruva. För utländska rättssubjekt skulle enligt förslaget dylika förvärv vara beroende av Konungens för visst fall givna tillstånd. Vad anginge svenska bolag eller föreningar skulle sådana samfälligheter icke i allmänhet äga förvärva fast egendom eller idka gruvdrift. Dock kunde Konungen giva bolag eller föreningar, för vilka inskränkningen gällde, antingen allmänt tillstånd eller tillstånd för visst fall till dylikt förvärv eller verksamhet. Svenskt aktiebolag, vars aktier skulle vara ställda till viss man, erhöi emellertid enligt förslaget full frihet i nämnda avseenden, så framt bolaget i sin bolagsordning intagit förbehåll att utan Konungens tillstånd bolagets aktier icke finge genom

teckning eller överlåtelse förvärvas av utländska eller vissa angivna svenska rättssubjekt. — Förslaget innehöll vidare föreskrifter, i huvudsak överensstämmande med de i lagens 12 § givna för vilka ovan redogjorts. Däremot saknades motsvarighet till 13 och 14 §§ i lagen.

I lagrådet uttalades av tre ledamöter den meningen att de fall då fritt förvärv av fastighet och gruva finge äga rum borde utvidgas. Två av lagrådets ledamöter yttrade härom: Vid förslagens avfattande hade det ansetts nödigt att dylikt förbehåll avsåge alla bolagets aktier. Detta syntes dock vara att gå för långt. Syftet med stadgandet måste vara att genom förbehållet övervägande utländskt inflytande å bolagets angelägenheter skulle vara utestängt. Nämda syfte syntes kunna med tillräcklig säkerhet nås, om man uppställde allenast den fordran att minst en viss kvotdel av bolagets aktier eller, där enligt bolagsordningen alla aktier icke medförde lika rösträtt, av samtliga aktiers hela rösttal skulle vara bunden. Kvotdelens storlek borde bestämmas i lagen och gränsen sättas så lågt som med bibehållande av nödig trygghet mot ett övervägande utländskt inflytande inom bolaget kunde ske.

I anledning av den sålunda inom lagrådet uttalade meningen samt vissa andra vid granskningen i lagrådet gjorda erinringar blev förslaget underkastat viss omarbetning, därvid bl. a. bestämmelser motsvarande de nuvarande 13 och 14 §§ infogades i förslaget. Vid avlåtande av proposition i ämnet till 1916 års riksdag anförde departementschefen i fråga om den utvidgning av friheten från koncessionstvånget varom lagrådets majoritet hemställt: Det förbehåll, vars införande i bolagsordning skulle för aktiebolaget medföra rätt att fritt förvärva ifrågavarande slag av egendom, hade i det omarbetade förslaget till omfattningen begränsats, så att detsamma endast behövde gälla viss del av bolagets aktier. Denna del hade bestämts så, att vid varje tid minst tre fjärdedelar av bolagets aktier eller, om aktier med olika röstvärde funnes, minst det antal aktier, att röstetalet för dem utgjorde tre fjärdedelar av röstetalet för bolagets samtliga aktier, skulle innehavas av svenska medborgare eller andra svenska rättssubjekt beträffande vilka icke ansetts föreligga fara för ett övervägande utländskt inflytande. Den ståndpunkt det till lagrådet remitterade förslaget intog i berörda hänseende vore obestriddligen den enda som gäve fullständig trygghet; särskilda förhållanden, framför allt aktiemajoritetens fördelning på flera eller färre händer samt de för bolaget gällande bestämmelserna om begränsning av rösträtten å bolagsstämma, kunde nämligen tänkas föranleda kombinationer enligt vilka jämväl en ganska ringa kvotdel av bolagets aktier beredde innehavaren ett mycket starkt, kanske för tillfället övermäktigt inflytande i bolagets angelägenheter. Men en praktiskt sett tillfredsställande trygghet syntes dock vinnas även genom ett förbehåll med den nu i förslaget upptagna begränsningen, och då det givetvis vore i hög grad önskvärt att det inhemska näringslivets frihet icke inskränktes mera än förhållandena med nödvändighet påkallade, syntes en sådan lindring av det remitterade förslagens bestämmelser vara att förorda.

Lagutskottet vid 1916 års riksdag yttrade härom följande: Det syntes utskottet antagligt att en bestämmelse, som innehölle att ett sådant förbehåll var-

om här vore fråga måste avse bolagets samtliga aktier, komme att medföra svårigheter för ett stort antal nu befintliga svenska bolag, åt vilka utan fara kunde medgivnas lättnad i koncessionstvånget. Detta gällde särskilt om, på sätt utskottet föresloge, möjligheten att erhålla allmänt tillstånd bortfölla. Säkerligen kunde i det stora flertalet bolag en viss aktieminoritet innehavas av utlänningar och med dem i förevarande hänseende jämställda svenska rättssubjekt utan att fara för övermäktigt utländskt inflytande föreläge. Men å andra sidan kunde ifrågasättas, huruvida icke den kvotdel av bolagets aktier, som enligt förslaget skulle kunna med den i 2 § avsedda verkan högst förbehållas utlänningar och med dem likställda svenska bolag och föreningar, vore för högt tilltagen. Sant vore visserligen att med hänsyn till den i 79 § av aktiebolagslagen aktiebolag medgivna frihet att i bolagsordningen intaga bestämmelse om inskränkning i aktieägares rätt att utöva rösträtt någon kvotdel ej kunde angivas som under alla förhållanden tryggade mot utländskt inflytandes övervikt. Men så mycket syntes dock ifrågavarande kvotdel böra begränsas, att icke utländskt innehav av den tillåtna aktieparten kunde, med stöd av den i nämnda paragraf angivna legala begränsningen i rösträtts utövande, under vissa förhållanden bereda innehavarna bestämmanderätt i bolagets angelägenheter å bolagsstämma. Ur denna synpunkt ansåge utskottet att sådant i bolagsordningen intaget förbehåll, som skulle för bolaget medföra befrielse från koncessionstvånget, borde innehålla att allenast viss del, vid varje tid mindre än en femtedel av bolagets aktier, eller, om aktier med olika röstvärde funnes, det antal aktier, att röstetalet för dem utgjorde mindre än en femtedel av röstetalet för bolagets samtliga aktier, finge förvärvas av sådana rättssubjekt varom här vore fråga. — Lagutskottet hemställde att förslaget i denna del måtte ändras i enlighet med vad sålunda anförts. Denna hemställan bifölls av riksdagen.

De sålunda vid lagens tillkomst uppmärksammade spörsmålen om villkoren för svenska bolags rätt att utan särskilt tillstånd förvärva fast egendom m. m. blevo, såvitt angår bolag med aktier av olika röstvärde, föremål för förnyad prövning vid 1928 års riksdag i anledning av en i första kammaren av herr C. I. Asplund väckt motion (nr 208). I motionen framhölls hurusom gällande bestämmelser om frihet från koncessionstvånget erhållit en avfattning som för bolag, vilkas aktier hade olika röstvärde, möjliggjorde att obehindrat förvärva svenska naturtillgångar, oaktat det övervägande antalet av aktierna funnes på utländska händer. Genom emission av s. k. B-aktier, för vilka röstvärdet bestämdes till en ringa bråkdel av det för de övriga aktierna (A-aktierna) gällande, kunde bolagen få medel till mycket stora förvärv av sådan egendom. Såsom exempel på företag vilka speciellt gäve anledning till farhågor för att betydelsefulla naturtillgångar kunde på nämnda sätt övergå i utländsk ägo anfördes vissa norrländska gruvbolag, vilkas aktier syntes vara begärliga objekt för den utländska spekulationen. Till förebyggande härav borde ifrågavarande bestämmelser innefatta garanti icke blott för att röstmajoriteten å bolagsstämma alltid skulle finnas på svenska händer, utan även, vilket måste anses vara av ändå större betydelse, att större

delen av bolagets tillgångar och avkastning skulle tillhöra svenska aktieägare. I motionen hemställdes fördenskull att riksdagen måtte besluta sådan ändring i 2 § av 1916 års lag att utlänningars och de i förevarande hänseende med utlänningar jämställda svenska rättssubjektens förvärvs rätt maximerades till en femtedel av såväl aktiekapitalet som, där aktierna hade olika röstvärde, aktiernas sammanlagda röstvärde.

I första lagutskottets utlåtande (nr 27) över motionen framhölls att den utveckling som försiggått i vissa handels- och industriföretag, särskilt i senare tid, skulle med all sannolikhet ej hava ägt rum, åtminstone icke i samma omfattning, därest icke utländskt kapital kunnat erhållas. Beträffande industri- och handelsföretag som icke företrädesvis avsåge utnyttjandet av svenska naturtillgångar kunde därför utskottet icke tillstyrka någon åtgärd i motionens syfte. Vad åter anginge sådana företag som företrädesvis avsåge utnyttjandet av svenska naturtillgångar — vilka 1916 års lagstiftning närmast torde hava åsyftat — vore förhållandet i viss mån ett annat. I fråga om dessa kunde nämligen åberopas vissa skäl för att icke blott inflytandet inom desamma utan också äganderätten till dem bevarades å huvudsakligen svenska händer. Någon tendens från utländskt håll att slå under sig svensk jord eller andra svenska naturtillgångar hade dock enligt utskottets uppfattning icke i någon anmärkningsvärd grad framträtt efter tillkomsten av 1916 års bestämmelser, och en lagändring syntes därför icke för det dåvarande vara av behovet påkallad. Skulle emellertid framdeles en dylik tendens yppa sig, kunde naturligen åtgärder i anledning därav vidtagas. — Utskottet hemställde att motionen icke måtte föranleda någon åtgärd, och denna hemställan bifölls av riksdagen.

Under innevarande år har inom justitiedepartementet utarbetats ett utkast till lag angående ändring i lagen den 30 maj 1916. Enligt utkastet skulle genom ändring av 2 § föreskrivas, att sådant i bolagsordningen intaget förbehåll som angives i nämnda lagrum skall i fråga om bolag med aktier av olika röstvärde innehålla icke blott att rösttalet för de aktier som må förvärfvas av utlänningar och med dem likställda rättssubjekt städse skall utgöra mindre än en femtedel av rösttalet för samtliga aktierna i bolaget, utan även att de sålunda obundna aktierna skola representera mindre än en femtedel av bolagets hela aktiekapital. Såsom övergångsbestämmelser upptogs dessutom i utkastet åtskilliga stadganden, som beträffande bolag vilkas aktiebrev skola vara ställda till viss man och i vilka aktier med olika röstvärde finnas skulle ersätta föreskrifterna i 12, 13 och 14 §§ i 1916 års lag. Därest sådant bolag vid den föreslagna lagens ikraftträdande ägde eller innehade naturtillgångar av den art och omfattning som angives i 12 § eller ock ägde aktier i svenskt bolag som i sin tur innehade sådan egendom, skulle de av bolagets aktier som vid nämnda tidpunkt ägdes eller vore tecknade av svenska rättssubjekt eller som därefter emitterades vara underkastade inskränkningar beträffande förfoganderätten på sätt 12 § föreskriver. Stadgandet i samma lagrum om skyldighet för bolagsstyrelsen att förse spärrade aktier med påskrift

skulle äga motsvarande tillämpning i fråga om de aktier som komme att träffas av förslagets nyssnämnda spärregler. Likaledes skulle möjlighet till dispens från inskränkningarna i fråga om rätten till överlåtelse av aktier förefinnas i samma utsträckning som i 1916 års lag, och införande i bolagsordningen av förbehåll av det innehåll som 2 § i dess föreslagna nya lydelse angåve skulle medföra, att aktier som ej omfattades av förbehållet finge överlätas utan hinder av förbudsbestämmelserna. Om vid lagens ikraftträdande svenska medborgare, svenskt handelsbolag, vari icke funnes utländsk bolagsman, eller svenskt aktiebolag, i vars bolagsordning intagits förbehåll av nyss angivna beskaffenhet, ägde så många aktier i bolag som avsåges i förslagets mot 12 § svarande stadgande, att de motsvarade mer än fyra femtedelar av hela aktiekapitalet, och tillika rösttalet för dem utgjorde mer än fyra femtedelar av rösttalet för bolagets samtliga aktier, skulle bolaget vara berättigat att utan särskilt tillstånd förvärva fastighet eller gruvegendom eller idka gruvdrift, sedan brev å nämnda antal aktier försetts med påskrift om att de icke finge överlätas å utländska eller likställda svenska rättssubjekt. Slutligen innehöll utkastet stadganden vilka anknöto till 15 och 16 §§, 18 § andra stycket samt övergångsbestämmelserna i 1916 års lag.

Över detta lagutkast jämte en likaledes inom justitiedepartementet upprättad promemoria i ämnet ha, efter remiss den 30 januari 1934, yttranden avgivits av kommerskollegium, patent- och registreringsverket, rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap samt styrelserna för Sveriges industriförbund och Svenska bankföreningen. Kommerskollegium har jämte det egna utlåandet avlämnat yttranden av fullmäktige i järnkontoret samt Svenska trävaruexportföreningen.

Patent- och registreringsverket förklarar sig icke ha något att erinra mot förslaget.

Rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap uttalar att — förutsatt att en lag i ämnet av förslaget innehåll kunde befinnas verksamt gagna det avsedda syftet — kommissionen hade anledning att ur synpunkten av de intressen som kommissionen hade att befrämja med tillfredsställelse hälsa tillkomsten av en sådan lag. Kommissionen anför ytterligare:

Särskilt framstode det för kommissionen som olämpligt, att naturrikedomar, vilka vi hade att i främsta rummet lita till under tider då vi mer än eljest vore hänvisade till våra egna inom landets gränser förefintliga materialresurser, disponerades av utlänningar eller av företag, vari ett utländskt kapitalintresse hade tillfälle att göra sig gällande. Det kunde härvid även vara av betydelse att förhindra, att de ifrågavarande naturtillgångarna till följd av dylikt utländskt intresseskap under fredstid utnyttjades på ett sätt som förringade eller utplånade deras värde ur krigsberedskapssynpunkt. Då det visat sig att anordningen med utgivande av aktier med olika röstvärde kommit till användning beträffande svenska bolag som i förevarande sammanhang vore av särskild betydelse för försvarsberedskapen, ansåge rikskommissionen angeläget att åtgärder vidtoges, varigenom de utvägar i möjligaste mån tillstängdes som nyssnämnda anordning öppnade för motverkande av syftet med de i 1916 års lag stadgade inskränkningarna i rätten för utlänningar att förvärva fast egendom eller idka gruvdrift här i riket.

Även *kommerskollegium* uttalar sig för införandet av skärpta bestämmelser i den riktning förslaget avser. Sin uppfattning härutinnan motiverar kommerskollegium sålunda:

Utvecklingen under senare år torde ha givit visst stöd för farhågorna att blott och bart begränsningen med hänsyn till rösträtten icke kunde anses tillfyllestgörande för säkrande, att svenska intressen bleve i tillbörlig utsträckning bestämmande i ledningen av ett bolags angelägenheter. I alldeles särskild grad hade detta framträtt i fråga om vissa gruvföretag i Norrland. Det vore att befara att utländska innehavare av en faktisk, övervägande andel av aktiekapitalet i dessa företag skulle kunna framtinga ett sådant ensidigt och starkt forcerat uttagande av de nu kända malmtillgångarna som skulle kunna närma sig rovbrytning. Å andra sidan skulle en mera måttlig brytning i samband med prospektering, gruvundersökningar, anrikningsexperiment och annan försöksverksamhet av samma art som hittills bedrivits i långt högre grad kunna anses motsvara företagets intressen, sedda på längre sikt, liksom även befolkningens i de av verksamheten berörda trakterna och med största sannolikhet folkhushållet i övrigt. Med hänsyn härtill funne kollegium det tillrådligt, att åtgärder vidtoges för att så vitt möjligt säkra att ett övervägande finansiellt aktieägareintresse bibehölles på svenska händer. Visserligen torde man härmed icke kunna förebygga att utländskt kapital under andra former, exempelvis såsom lån, eventuellt även med tillförsäkrad vinstandel, kunde erhålla visst inflytande. Men den närmast föreliggande risken i sådant hänseende torde få anses representeras av ett i kapitalhänseende dominerande förvärv av s. k. B-aktier. Kollegium ansåge därför välbetänkt att nödiga restriktioner i fråga om sådant förvärv vidtoges.

Emellertid finner kommerskollegium det kunna starkt ifrågasättas huruvida restriktionerna böra vara så långt gående som enligt förslaget avsetts. Det borde enligt kollegiets mening övervägas om icke det angivna målet för lagstiftningen kunde anses ernått, därest — med bibehållande av nu gällande bestämmelser i fråga om rösträtten — sådana villkor för aktieförvärv genomfördes, varigenom trygghet skulle vinnas att vid varje tillfälle mer än hälften — eller eventuellt möjligen minst tre femtedelar — av hela aktiekapitalet befunne sig på svenska händer. En begränsning av rätten för utlänning till förvärv av aktier till mindre än hälften av hela aktiekapitalet skulle innebära, att det övervägande flertalet av existerande svenska bolag, i vilkas aktiekapital inginge aktier med olika rösttal, icke skulle beröras av författningsändringen. En dylik begränsning torde jämväl få anses innebära en väsentligt minskad risk för sådana för Sveriges export eller andra förbindelser med utlandet skadliga följder som lagändringen kunde tänkas medföra med hänsyn till att utländska direkta eller indirekta intressen redan funnes i svenska företag som skulle beröras av lagstiftningen.

Svenska trävaruexportföreningen — vars yttrande kommerskollegium i fråga om restriktionernas omfattning åberopar — uttalar att lagstiftningen på ifrågavarande område icke bör vara strängare än att den å ena sidan lämnar behörigt skydd för landets naturtillgångar, men å andra sidan icke i verkligheten omöjliggör att utländskt kapital intresseras för svenska företag som avses i 12 § av 1916 års lag. Med hänsyn härtill anser föreningen att det bör övervägas huruvida icke — med bibehållande av gällande rösträttsbestämmelse

— utlänning kunde medgivas rätt att förvärva aktier representerande mer än en femtedel, dock alltid mindre än hälften, av aktiekapitalet.

Styrelserna för *Sveriges industriförbund* och *Svenska bankföreningen*, vilka avgivit gemensamt yttrande, ha i fråga om behovet av den föreslagna lagändringen anförde:

Styrelserna ansåge sig böra såsom sin mening framhålla osannolikheten av att utländskt intresse skulle vilja gå in för förvärvande av den övervägande delen av ett på exploatering av naturtillgångar i vårt land inrättat bolag under annan förutsättning än att, på ett eller annat sätt, tillräckligt inflytande på förvaltningen av bolagets angelägenheter vore förvärvaren tillförsäkrat. Denna synpunkt hade tydligen icke varit helt obeaktad vid förslaget överbärande och avfattande. I den remitterade promemorian hade nämligen framhållits önskvärdheten av att lagstiftningen om bulvanförhållande i fråga om fast egendom utsträcktes till att gälla även beträffande förvärv och innehav av gruvrättigheter ävensom av aktier i bolag vilka avsåges i 1916 års lag. Styrelserna hölle för antagligt, att därest dylika bulvanstadganden av tillfyllestgörande innebörd eller förslag därtill funnits, frågan om de nu föreslagna ändringarna av 1916 års lag icke skulle hava uppkommit.

Till spørgsmålet om hur stor del av aktiekapitalet i de med förslaget avsedda bolagen lämpligen bör förbehållas svenska medborgare intaga styrelserna för industriförbundet och bankföreningen samma ståndpunkt som kommerskollegium och trävaruexportföreningen. Det göres gällande att något sakligt skäl icke förefinnes att beträffande fördelningen av aktiekapitalet mellan svenskar och utlänningar tillgripa samma fördelningsregel som i fråga om rösträtten. Om i ett bolag mera än fyra femtedelar av rösträtten och mera än hälften eller eventuellt tre femtedelar av aktiekapitalet äro på svenska händer, torde därmed, enligt styrelsernas uppfattning, vinnas enahanda trygghet mot obehörigt inflytande från utländsk sida som enligt förslaget, samtidigt som dylik jämkning skulle bidra till att minska de förluster vilka tillfogades aktieägarna genom begränsningen av marknaderna för aktierna. — Styrelserna för de nämnda båda sammanslutningarna ha jämväl ifrågasatt lämpligheten av att utsträcka den nya lagstiftningen utöver den del av området för 1916 års lag som avser aktiebolags rätt att 'inmuta mineralfyndighet, förvärva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka gruvdrift'. Härom anføres följande:

Därest lagstiftningsåtgärd i föreslagen riktning skulle vidtagas, torde det i varje fall vara angeläget att den icke sträcktes över vidare område än som befunnes oundgängligen nödigt. Hänsyn borde härvid tagas till den både praktiska och principiella skillnad som rådde mellan å ena sidan förfogande över fast egendom och å andra sidan disponerande av gruva. Vid gruva underginge naturtillgångarna substansminskning; genom brytningen, som kunde företagas i så snabb takt som gruvägaren funne lämpligt, uttoges naturtillgångar som icke kunde ersättas. Annorledes med fastigheter. Deras tillgodogörande skedde genom nyttjande utan substansminskning. Till förhindrande av att detta nyttjande ägde rum på sätt som strede mot nationalekonomiska och sociala intressen, hade en omfattande skyddslagstiftning skapats, varav framför allt kunde erinras om skogsvårds-, vanhävds- och stadsplanelagarna med alla till dem anslutna författningar. Denna lagstiftning vore tillämplig mot en var ägare, oberoende av huruvida han vore svensk eller utländsk.

I anslutning till de sålunda gjorda uttalandena för en begränsning av den föreslagna lagens räckvidd anföra styrelserna ytterligare följande:

Det syntes så mycket mera betydelsefullt att stor försiktighet iakttoges på här ifrågavarande lagstiftningsområde som hela spörsmålet rörande mot utlandet riktad förbudslagstiftning vore av särdeles ömtålig natur. Vårt lands industri vore i förhållandevis större omfattning än i kanske något annat land inriktad på export. Stora företag i vårt land hade dessutom för framgången av sin verksamhet behov av bolagsanordningar i utlandet eller av samverkan med i utlandet belägna företag. Givet vore att man borde räkna med faran för att onödigt stränga eller mindre väl avvägda åtgärder från svensk sida som syftade till att i viss mån avspärra vårt land gentemot utlandet kunde från utländsk sida föranleda motåtgärder av för vårt näringsliv menlig beskaffenhet. För visso skulle det sålunda kunna inträffa, att det gagn man genom skärpta förbudsbestämmelser åsyftade icke komme att uppväga de skador som genom dem komme att, ekonomiskt och därmed även socialt, drabba vårt land. Det torde icke vara tillfyllest att hänvisa till de dispensmöjligheter som skulle inrymmas i de nya föreskrifterna. Dessa föreskrifter vore, såvitt anginge bolag som inrättat sig efter den sedan år 1916 gällande lagen, av retroaktiv beskaffenhet och redan för den skull ägnade att föranleda oro. Ett ytterligare skäl för varsamhet vore ärendets föga utredda skick. Styrelserna hänvisade till vad förut yttrats rörande behövligheten av en undersökning om kompletterande av gällande lags stadganden mot bulvanförhållanden. Även från andra synpunkter tarvades överväganden. Exempelvis kunde påpekas den flytande gränsen, praktiskt sett, mellan aktiekapital och sådant kapital åt vilket givits form av lån.

Fullmäktige i järnkontoret ha i sitt yttrande bland annat anfört, att om man ansåge att införandet av 1916 års lag varit ett steg i rätt riktning och att lagstiftningen på området borde efter de erfarenheter som nu föreläge ytterligare utbyggas — till vilka frågor fullmäktige dock ställde sig mycket tveksamma — ingen annan erinran torde kunna göras mot lagutkastet än att det fortfarande lämnade möjligheter öppna för att utländskt kapital skulle komma till användning för utnyttjande av svenska naturtillgångar och att därmed en viss risk för obehörigt inflytande på utvecklingen av svenskt näringsliv fortfarande kvarstode. Fullmäktige syftade icke blott på frågan om önskvärdheten av åtgärder mot försök att kringgå förbud mot aktieförvärv genom bulvaner utan även på den mera lojala upplåning av kapital i utlandet som flerstädes torde förekomma för möjliggörande av naturtillgångars förvärvande och utnyttjande. Även i detta fall kunde man utan särskild svårighet konstruera upp risker för obehörigt utländskt inflytande.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 februari 1934 ha de svenska *förvaltarna i aktiebolaget Kreuger & Tolls konkursbo* hemställt att i det ifrågasatta lagförslaget undantag måtte göras för sådana aktier vilka vid tiden för lagens ikraftträdande ägdes av konkursboet. Till stöd härför har i huvudsak anförts, att bolagets ägodelar före konkursen väsentligen tillhörde utländska medborgare och av bolaget förvärvats med tillgångar som till större delen tillskjutits av utlänningar, att med hänsyn till de i konkursen bevakade fordringarna konkursboets tillgångar i realiteten borde anses vara till omkring 73 procent

ägda av utlänningar, samt att det ifrågasatta förbudet mot försäljning till utlänning av B-aktier, såvitt anginge tillgångar som tillhörde konkursboet, materiellt sett skulle innebära att förbudet erhöile retroaktiv verkan och därigenom lände till skada för de till större delen utländska borgenärerna. Dessa skulle nämligen genom lagändringen inskränkas i sin på nu gällande lagstiftning grundade frihet att på den internationella marknaden avyttra tillgångarna och se sina utsikter att återvinna något av sina förluster begränsas till det pris som kunde ernås på den åtminstone för vissa av bolagets tillgångar av naturliga skäl ganska snäva svenska marknaden.

Här må vidare anmärkas, att det förutnämnda vid 1928 års riksdag väckta förslaget om ändring av 2 § i 1916 års lag av motionären åter framförts genom motion i första kammaren till årets riksdag (nr 246).

Departementschefen.

Den år 1916 genomförda lagstiftningen innebar ett fullföljande av de syften som man långt tidigare sökt uppnå genom lagbestämmelser om förbud för utländska medborgare att förvärva fast egendom eller idka gruvdrift utan särskilt tillstånd. De vid tiden för lagens tillkomst gällande stadgandena, vilka tillkommit innan näringslivet iklätt sig moderna former, kunde icke längre fylla sitt ändamål att skydda landets naturtillgångar mot utländsk exploatering. Genom aktieköp eller i varje fall genom anlitande av aktiebolagsformen hade, enligt undersökningar som vid nämnda tid företogs, skogsegendomar och malmfyndigheter av högst betydande omfattning kommit under utlänningars bestämmanderätt med därav följande risk för dessa naturtillgångars utnyttjande till skada för det inhemska näringslivet. Även torvmossar och vattenfall voro föremål för den utländska spekulationen. Å andra sidan hade otvivelaktigt tillströmningen av utländskt kapital under dåvarande förhållanden i hög grad bidragit till utvecklingen av den inhemska industrin och av näringslivet överhuvud. Med hänsyn härtill ansågs en viss försiktighet böra iakttagas vid införandet av en lagstiftning som enligt sin natur måste medföra vittgående inskränkningar i det ekonomiska livets rörelsefrihet. De genom 1916 års lag införda restriktionerna med avseende å bolagens förvärv av fastigheter och gruvor samt beträffande omsättningen av aktier i bolag, vilka voro i besittning av mera betydande naturtillgångar, blevo fördenskull icke av den stränghet att en fortsatt placering av utländskt kapital i svenska företag av nämnda slag omöjliggjordes. Syftet att förebygga att svenska företag i ännu större utsträckning än som redan skett komme under övervägande utländskt inflytande antogs kunna vinnas genom bestämmelser vilka under alla förhållanden garanterade, att en på aktieinnehav grundad röstövertikt städse stannade hos svenska medborgare eller företag i vilka en sådan övertikt vore säkerställd. Där så icke var fallet skulle ytterligare förvärv av fastigheter och gruvor vara beroende av Konungens tillstånd.

Såsom av det föregående framgår, gjordes redan vid lagens tillkomst uttalanden vilka gävo uttryck åt tvivelsmål rörande de nämnda föreskrifternas effektivitet. Under senare år har uppmärksamheten tid efter annan fästs på vissa förhållanden som varit ägnade att ingiva farhågor i nämnda

hänseende. Den förut antydda metoden att inskränka röstvärdet för B-aktier till en ringa bråkdel av röstvärdet för A-aktierna har efter lagens tillkomst kommit till användning i en utsträckning som tidigare svårligen kunnat förutses. Bland de bolag med avseende å vilka en dylik anordning träffats märkas sådana som äro ägare till avsevärda och för landet i dess helhet mycket betydelsefulla naturtillgångar, och det torde vara otvivelaktigt att den bestämmanderätt över dessa tillgångar som 1916 års lagstiftning avsåg att förbehålla åt svenska medborgare kan i hög grad inskränkas därigenom att en mera betydande del av aktierna i dylika bolag kommer under utlänningars äganderätt. Det synes under sådana förhållanden angeläget att i den mån så kan ske avskära de möjligheter att äventyra lagens syfte som enligt senare års erfarenhet visat sig föreligga.

Det förutnämnda lagutkastet avsåg i huvudsak dels att skärpa de i 1916 års lag angivna förutsättningar under vilka svenska bolag med aktier av olika röstvärde äga förvärva fastigheter och gruvor utan Kungl. Maj:ts tillstånd, dels att förhindra att sådana aktier i jord- och gruvägande bolag som vid den föreslagna lagens ikraftträdande ägas av svenska medborgare bliva överlätna å utlänningar i större omfattning än som kan anses förenligt med den ifrågavarande lagstiftningens syfte.

Det har anmärkts att de föreslagna bestämmelserna givits alltför stor räckvidd. Sålunda ha styrelserna för Sveriges industriförbund och Svenska bankföreningen gjort gällande att lagändringen borde avse allenast rätten att förvärva gruvegendom och idka gruvdrift, på vilket område behovet av skärpta föreskrifter mest framträtt, men däremot icke rätten till fastighetsförvärv. Beträffande fastigheter vore nämligen gällande skogsvårds- och vanhävdslagar tillfyllest ur nationalekonomiska och sociala synpunkter. En begränsning av angivet slag lär emellertid svårligen vara genomförbar med hänsyn därtill att 1916 års lag överhuvud icke gör någon skillnad mellan de däri avsedda olika slagen av naturtillgångar, fastigheter, gruvor och vattenfall. Det torde icke föreligga tillräckliga skäl att i detta avseende nu rubba grunderna för lagstiftningen. Även i fråga om landets jord- och skogsegendomar måste det otvivelaktigt anses vara av allmänt intresse att det utländska kapitalet icke vinner alltför stort inflytande, om än någon tendens i sådan riktning för närvarande icke torde ha gjort sig gällande.

Första lagutskottet vid 1928 års riksdag framhöll den ur nu ifrågavarande synpunkter betydelsefulla skillnaden mellan företag vilkas verksamhet företrädesvis avse direkt tillgodogörande av naturtillgångar och sådana för vilka användningen av en viss naturtillgång blott utgör ett led i en betydande industriell verksamhet. De skäl som med fog kunna anföras för att ett företag av förstnämnda typ bör vara underkastat restriktioner av det slag lagutkastet avser lära icke äga på långt när samma bärkraft då det gäller företag av den senare typen, även om dessa äro innehavare av svenska naturtillgångar av i och för sig ej ringa omfattning. Att i lagstiftningen göra någon skillnad mellan företag av ena eller andra slaget torde dock icke vara möjligt. Det måste härvidlag ankomma på Kungl. Maj:t att träffa avgörande efter omstän-

digheterna i de särskilda fallen, och det är uppenbart att vid den prövning som sålunda skall äga rum i främsta rummet bör komma i betraktande huruvida ett företags verksamhet huvudsakligen går ut på exploatering av naturtillgångar eller om så icke är fallet. Även naturtillgångarnas beskaffenhet bör naturligen härvidlag beaktas.

I några av de avgivna yttrandena har ifrågasatts huruvida icke lagutkastet gått längre än av omständigheterna vore påkallat, då det i fråga om aktiekapitalets fördelning mellan svenska och utländska rättssubjekt kräver, att mer än fyra femtedelar skall finnas på svenska händer för att bolaget skall vara ställt utanför koncessionstvånget. Utkastet innebär, såvitt angår de krav som uppställas för rätten att fritt förvärva fast egendom och gruva, att bolag med aktier av olika röstvärde skola vara underkastade samma regler som bolag, vilkas aktier ha lika röstvärde; de spärrade aktierna skulle representera mindre än en femtedel av såväl aktiekapitalet som rösttalet för samtliga aktierna. Det kan icke förnekas att den sålunda uppställda regeln i vissa fall skulle kunna te sig väl sträng med hänsyn därtill att lagstiftningen hittills icke lagt hinder mot anordningar som möjliggjort en så gott som obegränsad utländsk kapitalplacering. Emellertid torde vid bedömandet av förevarande spörsmål böra beaktas vad nyss anförts beträffande de skilda slag av företag som beröras av lagstiftningen. I åtskilliga fall torde väl beskaffenheten av rörelsen eller naturtillgångarnas art och omfattning icke kunna anses motivera utestängande av utländskt kapital i den nämnda omfattningen. I andra fall kunna säkerligen restriktionerna befinnas vara fullt befogade. Även andra omständigheter än beskaffenheten av naturtillgångarna och rörelsens syfte kunna härvid komma i betraktande. Såsom i vissa av de avgivna yttrandena framhållits kan ett utländskt inflytande utövas även på grund av kapitalplacering i form av lån. Risken för att lagstiftningen på denna väg skulle kunna kringgåas torde i förekommande fall kunna i viss mån neutraliseras genom att villkoren för fastighetsförvärv och utländsk kapitalplacering i aktier skärpas. Ehuru goda skäl kunna anföras för att såsom huvudregel uppställa att minst tre femtedelar av aktiekapitalet skall finnas på svenska händer för att bolaget skall vara ställt utanför koncessionstvånget, torde det — med hänsyn till möjligheten av dispens, när den i lagen fastslagna regeln skulle föranleda mindre önskvärda konsekvenser — ur nyss anförda synpunkter vara tillrådligt att bibehålla den i utkastet föreslagna regeln att mera än fyra femtedelar skall finnas på svenska händer.

I den remitterade promemorian anfördes att frågan om åtgärder mot försök att kringgå förbud mot aktieförvärv genom bulvaner komme att vinna ökad aktualitet efter införandet av stadganden av det slag utkastet innehölle samt att det därför torde vara angeläget att undersöka möjligheterna att utsträcka den förefintliga lagstiftningen om bulvanförhållande i fråga om fast egendom till att gälla även bulvanförhållande beträffande förvärv och innehav av aktier i bolag vilka avses i 1916 års lag. Behovet av dylik bulvanlagstiftning har ock framhållits i vissa av de avgivna yttrandena. I anledning härav vill jag meddela att inom justitiedepartementet utarbetats ett utkast till lag om bulvan-

förhållande i fråga om aktier i vissa bolag. Uti detta upptagas stadganden om straff för den som med avseende å aktier framträder såsom bulvan för någon som enligt lag ej må förvärva dessa aktier samt om dylika bulvanförhållandens avveckling. Sedan från vissa myndigheter och sammanslutningar infordrade yttranden inkommit, torde jag få tillfälle att inför Kungl. Maj:t anmäla denna fråga.

Då styrelserna för industriförbundet och bankföreningen uttalat att om bulvanstadganden eller förslag därtill funnits, frågan om ändringar i 1916 års lag antagligen icke skulle ha uppkommit, synas styrelserna vara av en uppfattning rörande betydelsen av de ifrågasatta lagändringarna som jag icke kan biträda. Enligt de gällande stadgandena i 1916 års lag finnes intet hinder för att B-aktier motsvarande den övervägande delen av ett bolags hela aktiekapital övergå i utländsk ägo, utan att bolaget därför blir underkastat lagens kontrollföreskrifter beträffande förvärv av fastigheter och gruvegen-
dom. Det torde vara uppenbart att, där utländskt kapital i sådan omfattning investeras i ett bolag, ett mycket stort utländskt inflytande på bolagets förvaltning kan erhållas utan användande av bulvaner. Med hänsyn bland annat härtill synes det icke med fog kunna göras gällande att den nu ifrågavarande lagändringen skulle kunna ersättas av en lagstiftning riktad mot bulvanförhållanden i fråga om aktieinnehav.

Av styrelserna för industriförbundet och bankföreningen liksom av förutnämnda konkursförvaltare ha framställts erinringar, grundade därpå att den föreslagna lagen skulle i visst avseende erhålla 'retroaktiv' verkan till förfång för enskilda personer och företag, vilka tidigare förvärvat ekonomiska intressen i bolag som beröras av lagändringen. Det ligger i sakens natur att genomförandet av restriktioner av nu ifrågavarande beskaffenhet kan komma i konflikt med privatekonomiska intressen. Dessa måste dock uppenbarligen vika, då såsom nu är förhållandet hänsynen till det allmänna befinnes motivera restriktionerna. Den omständigheten att i ett speciellt fall utlänningar med kapitalintressen i svenska företag skulle få finna sig i att marknaden för större aktieposter begränsades med därav följande risk för värdeminskning, läser icke, såsom konkursförvaltarna synas förmena, kunna tillmätas någon avgörande betydelse. Då det gäller att skydda landets naturtillgångar mot utländsk exploatering, torde för övrigt lagregler, vilka åsyfta förebyggande av att utländskt inflytande beredes alltför stort utrymme, vara att föredraga framför ingripanden i fall då ett sådant inflytande redan hunnit göra sig gällande och tilläventyrs befinnes vara till skada i de avseenden som framhållits av kommerskollegium och rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap i deras i ärendet avgivna yttranden.

På grund av vad nu anförts har jag ansett mig böra godtaga de grunder på vilka utkastet bygger. Beträffande vissa särskilda i utkastet upptagna stadganden torde ytterligare få anföras följande.

Vid utformningen av den i övergångsbestämmelserna upptagna, mot 12 § första stycket i 1916 års lag svarande regeln om förbud mot överlåtelse av aktier, vilka vid den nya lagens ikraftträdande ägas eller äro tecknade av

svenska medborgare eller samfälligheter eller vilka efter nämnda tidpunkt emitterats, torde hänsyn böra tagas till det förhållandet att aktiebolag ej sällan medelbart genom dotterbolag äger naturtillgångar som i 12 § avses. Regeln bör därför gälla jämväl i det fall då aktiebolag med aktier av olika röstvärde äger aktier i svenskt aktiebolag som äger eller innehar sådan egendom som nu sagts.

I 12 § andra stycket av gällande lag stadgas skyldighet för bolagsstyrelse att förse sådana aktier, beträffande vilka jämlikt första stycket rätten till överlåtelse är inskränkt, med påskrift därom. Vad sålunda och i övrigt är föreskrivet i 12 § andra stycket bör äga motsvarande tillämpning i fråga om de inskränkningar i förfoganderätten som föranledas av de i den nya lagen meddelade föreskrifterna. Ett sådant stadgande torde dock i regel icke medföra att samtliga aktier som bliva underkastade inskränkning enligt den nya lagens övergångsbestämmelser behöva förseas med påskrift om inskränkningen. Om nämligen en aktie redan är spärrad genom behörig påskrift — antingen med anledning av förbehåll enligt 2 § i dess nuvarande lydelse eller på grund av bestämmelserna i 12 och 14 §§ — skall naturligen ny påskrift ej ske. Sådant åtgärd bör således vidtagas allenast med de aktier som måste spärras enligt den nya regeln utöver vad som erfordrats enligt den äldre.

För att rättsverkan enligt 14 § i 1916 års lag skall inträda fordras, att den där angivna kvotdelen av aktierna vid lagens ikraftträdande innehades av svenska medborgare. Anledningen till att aktieinnehav av andra svenska rättssubjekt icke godkännas i lagen är, enligt vad förarbetena visa, att svenska bolag och andra samfälligheter i regel icke kunde tänkas vara effektivt skyddade mot utländskt inflytande vid tiden för ikraftträdandet av 1916 års lag. Om emellertid vid den nya lagens ikraftträdande aktier i bolag, som beröras av de nya reglerna, innehavas av annat svenskt aktiebolag, vars bolagsordning redan innehåller förbehåll som uppfyller den nya lagens krav, bör naturligen detta senare bolag i förevarande hänseende likställas med svensk medborgare. Detsamma synes böra gälla i fråga om svenskt handelsbolag vari icke finnes utländsk bolagsman.

Den nya lagens ikraftträdande medför att aktiebolag, vari finnes aktier med olika röstvärde, icke längre skall utan Konungens tillstånd kunna förvärva fast egendom, innan förbehåll enligt 2 § nya lydelsen intagits i bolagsordningen. Däremot bör hinder ej möta mot bearbetande av redan inmutad fyndighet och fortsättande av gruvdrift enligt regler, motsvarande reglerna i andra stycket av övergångsbestämmelserna till 1916 års lag.

De sålunda föreslagna stadgandena ha icke föranlett någon erinran i de inkomna yttrandena.»

Föredraganden uppläser härefter förslag till *lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, m. m.* av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar samt hemställer, att lagrådets utlåtande över

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 6 mars 1934.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet EKLUND,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden GREFBERG,
FORSSMAN.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 23 februari 1934, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, m. m.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn C. G. Hellquist.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, anmäler att sedan den 23 februari 1934 till lagrådet remitterats förslag till *lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, m. m.*, lagrådet i utlåtande den 6 mars 1934 lämnat förslaget utan anmärkning.

Tillika anmäler föredraganden att i skrivelser, vilka den 3 mars 1934 inkommit till justitiedepartementet, *dels* Nils Setterwalls advokatbyrå såsom ombud för vissa utländska fordringsägare i Aktiebolaget Kreuger & Tolls konkurs hemställt, att ifrågavarande förslag icke måtte erhålla tillämpning å aktier som vid tiden för ikraftträdandet av lag i ämnet ägdes av konkursboet, *dels ock* Allmänna svenska elektriska aktiebolaget, Aktiebolaget Elektrolux, Aktiebolaget Separator, Aktiebolaget svenska kullagerfabriken samt Telefonaktiebolaget L. M. Ericsson hemställt, att lagförslaget icke måtte föreläggas riksdagen eller att i allt fall förslaget måtte inskränkas till att omfatta förvärv av andelar eller aktier i vissa gruvbolag.

Under förmälan att vad i berörda skrivelser anförts icke synts vara av beskaffenhet att böra föranleda att förslaget frånträdades eller ändras, hemställer föredraganden att detsamma måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gösta Tidelius.